

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ВІЙСЬКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
УНІВЕРСИТЕТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕБЕРСВАЛЬДЕ (Німеччина)
КУЯВСЬКО-ПОМОРСЬКА АКАДЕМІЯ (м. Бидгощ, Польща)
ЖЕШУВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. Жешув, Польща)
ЖЕШУВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. Жешув, Польща)
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДУ «ІНСТИТУТ ЕВОЛЮЦІЙНОЇ ЕКОЛОГІЇ НАН УКРАЇНИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
КРЕМЕНЕЦЬКИЙ БОТАНІЧНИЙ САД
КРИВОРІЗЬКИЙ БОТАНІЧНИЙ САД НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ ІВАНА ЧЕРНЯХОВСЬКОГО
ІНСТИТУТ ЕКОЛОГІЇ КАРПАТ НАН УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ О.М. БЕКЕТОВА
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

НАУКОВІ, МЕТОДИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ ЩОДО ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ У ВОЄННИЙ І ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОДИ

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
(08-09 червня 2023 року, Тернопіль)

м. Тернопіль

Редакційна колегія:

В. М. Черняк, доктор біологічних наук, професор (відповідальний редактор)

О. М. Петровський, кандидат історичних наук, доцент (голова оргкомітету)

І. М. Вітенко, кандидат географічних наук, доцент

Л. Т. Котляренко, доктор біологічних наук, професор, академік АНВО

Н. О. Олексійченко, доктор сільськогосподарських наук, професор

М. О. Сокол, доктор педагогічних наук, професор

В. Я. Брич, доктор економічних наук, професор, академік АЕНУ

В. В. Лавний, доктор сільськогосподарських наук, професор

В. В. Грубінко, доктор біологічних наук, професор

Т. М. Димань, доктор сільськогосподарських наук, професор

О. І. Янкович, доктор педагогічних наук, професор

О. П. Ткачук, доктор сільськогосподарських наук, професор

Л. Я. Федонюк, доктор медичних наук, професор

В. В. Буджак, доктор біологічних наук, доцент

Н. І. Цицюра, кандидат біологічних наук, доцент

А. М. Ліснічук, кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник

О. О. Кагало, кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник

Затверджено до друку

Науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту
післядипломної педагогічної освіти (протокол № 4 від 25 травня 2023 р.)

Макет та комп'ютерна верстка: О.Р. Олексюк, Г.І. Смерека, Т.В. Магера,
Н.Б. Стрийвус, Г.І. Герасимчук.

Наукові, методичні та організаційні виклики для закладів освіти та громадськості щодо екологічної освіти та виховання у воєнний і післявоєнний періоди : матеріали Міжн. наук.-практ. конф., (Тернопіль, 08-09 черв., 2023) [ред.кол. : В.М. Черняк (відп. ред.) та ін.]. Тернопіль : Вид. центр ТОКІШПО, 2023. 258 с.

ISBN

У збірнику опубліковані матеріали, які обговорювалися на Міжнародній науково-практичній конференції «Наукові, методичні та організаційні виклики для закладів освіти та громадськості щодо екологічної освіти та виховання у воєнний і післявоєнний періоди», зокрема: формування нових напрямів екологічної освіти та виховання в контексті впливу воєнних дій та їхніх наслідків на довкілля та здоров'я людей; повоєнне суспільство та еколого-патріотичне виховання – новітні аспекти взаємодії та інтерпретації – прогнози на майбутнє. Визначено потенціал закладів освіти України у формуванні екологічних компетентностей здобувачів освіти в умовах НУШ, приділено значну увагу подіям і постатям в контексті екологічної освіти.

Тези надруковані з максимальним збереженням авторської редакції

© Автори тез і статей

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE SCIENTIFIC INSTITUTION “INSTITUTE OF EDUCATION
CONTENT MODERNIZATION”
TERNOPIL REGIONAL COUNCIL
TERNOPIL REGIONAL MILITARY ADMINISTRATION
TERNOPIL REGIONAL COMMUNAL INSTITUTE OF POSTGRADUATE
PEDAGOGICAL EDUCATION
EBERSWALDE UNIVERSITY OF SUSTANAIBLE DEVELOPMENT (Germany)
KUJAWY AND POMORZE UNIVERSITY IN BYDGOSZCZ (Bydgoszcz, Poland)
UNIVERSITY OF RZESZÓW (Rzeszów, Poland)
RZESZOW UNIVERSITY OF TECHNOLOGY (Rzeszów, Poland)
VINNITSA NATIONAL AGRARIAN UNIVERSITY
INSTITUTE FOR EVOLUTIONARY ECOLOGY OF THE NATIONAL
ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE
BILA TSERKVA NATIONAL AGRARIAN UNIVERSITY
UKRAINIAN NATIONAL FORESTY UNIVERSITY
KREMENETS TARAS SHEVCHENKO REGIONAL HUMANITARIAN AND
PEDAGOGICAL ACADEMY
KREMENETS BOTANICAL GARDEN
KRYVYI RIH BOTANICAL GARDEN OF NATIONAL ACADEMY OF
SCIENSES OF UKRAINE
IVAN CHERNYAKHOVSKY NATIONAL DEFENSE UNIVERSITY OF UKRAINE
INSTITUTE OF ECOLOGY OF THE CARPATHIANS OF NATIONAL
ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE
O.M. BEKETOV NATIONAL UNIVERSITY OF URBAN ECONOMY IN
KHARKIV
TERNOPIL VOLODYMYR HNATIUK NATIONAL PEDAGOGICAL
UNIVERSITY
I.HORBACHEVSKY TERNOPIL NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY
WEST UKRAINIAN NATIONAL UNIVERSITY**

**SCIENTIFIC, METHODOLOGICAL AND
ORGANIZATIONAL CHALLENGES FOR
EDUCATIONAL AND PUBLIC INSTITUTIONS
REGARDING ENVIRONMENTAL EDUCATION AND
UPBRINGING IN WAR AND POST-WAR PERIODS**

Materials of the Internationally Scientific-Practical Conference
(Ternopil, June 08-09, 2023)

Ternopil

Editorial board:

V. M. Chernyak, Doctor of Biological Sciences, Professor, (Editor-in-Chief)
O. M. Petrovsky, PhD in History, Associate Professor, (Chairman of the Organizing Committee)
I. M. Vitenko, PhD in Geography, Associate Professor
L. T. Kotliarenko, Doctor of Biological Sciences, Professor, Academician of ASHE
N. O. Oleksiichenko, Doctor of Agricultural Sciences, Professor
M. O. Sokol, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
V. Ya. Brych, Doctor of Economic Sciences, Professor, Academician of AESU
V. V. Lavny, Doctor of Agricultural Sciences, Professor
V. V. Grubinko, Doctor of Biological Sciences, Professor
T. M. Dyman, Doctor of Agricultural Sciences, Professor
O. I. Yankovych, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
O. P. Tkachuk, Doctor of Agricultural Sciences, Professor
L. Ya. Fedonyuk, Doctor of Medical sciences, Professor
V. V. Budzhak, Doctor of Biological Sciences, Associate Professor
H. I. Ціцюра, PhD in Biology, Associate Professor
A. M. Lisnichuk, PhD in Biology, Senior Researcher
O. O. Kagalo, PhD in Biology, Senior Researcher

Approved for printing

Scientific and Methodological Council of Ternopil Regional Communal Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Minutes № 4 of May 25, 2023)

Layout and computer layout: O.P. Oleksyuk, G.I. Smereka, T.V. Mahera,
N.B. Stryivus, H.I. Herasymchuk.

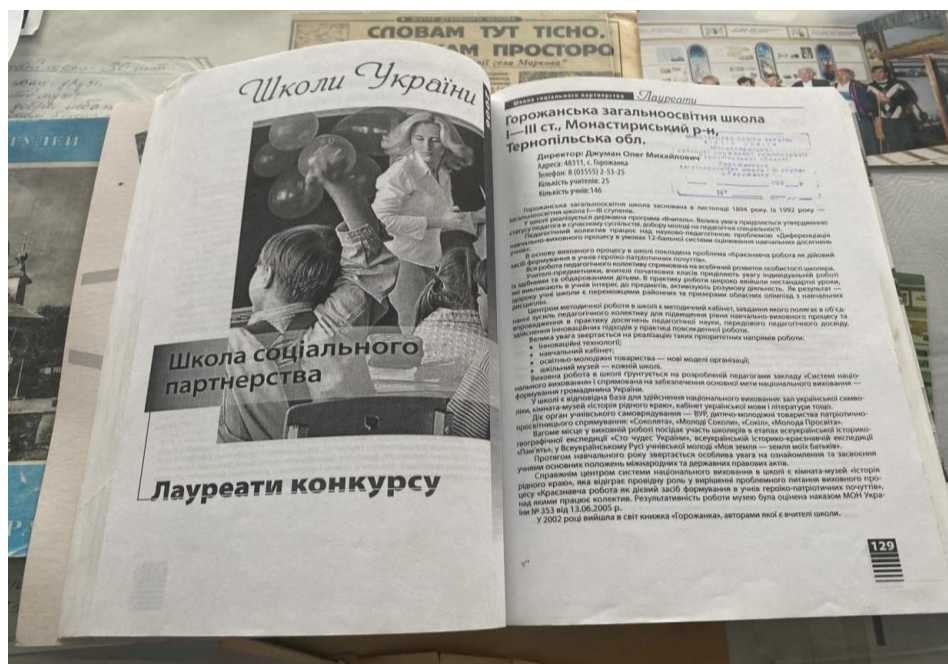
Scientific, methodological and organizational challenges for educational and public institutions regarding environmental education and upbringing in war and post-war periods: materials of Internationally scientific-practical. conf., (Ternopil, June 08-09, 2023) [ed. : V. Chernyak (ed.) and others]; Ternopil RIPPE. - Ternopil: TRIPPE publishing center, 2023 – 258 p.

ISBN

The collection contains materials discussed at the International Scientific and Practical Conference «Scientific, methodological and organizational challenges for educational and public institutions regarding environmental education and upbringing in war and post-war periods», in particular: the formation of new areas of environmental education and upbringing in the context of the impact of military actions and their consequences on the environment and human health; postwar society, ecological and patriotic education - the latest aspects of interaction and interpretation - forecasts for the future. The potential of educational institutions of Ukraine in the formation of environmental competences of education seekers in the conditions of NUSH has been determined, significant attention has been paid to events and figures in the context of environmental education.

Abstracts have been printed with maximum preservation of the author's edition

© Authors of abstracts and articles

У 2006 році школа стала лауреатом Всеукраїнського конкурсу «100 кращих шкіл України» в номінації «Школа соціального партнерства».

Список використаних джерел

1. Сурмачевський В. Я., Бабак Д. Й. Горожанка. ТЗОВ «Галицька друкарня». 2002.
2. Горожанка. URL: [Wikipedia //https://uk.wikipedia.org/wiki/ Горожанка](https://uk.wikipedia.org/wiki/Горожанка)
3. Черняк В. М., Вітович Л. М. Формування екологічного світогляду учнів на уроках біології з використанням екологічних стежок. *Біорізноманіття України в контексті сучасних природних умов середовища*: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. м. Тернопіль, 4-5 черв. 2020 р. Тернопіль, 2020. С. 226–231.
4. Черняк В. М., Синиця Г. Б. Рідкісні та зникаючі рослини Тернопільщини з Червоної книги України. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 224 с.
5. Сон великий. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/ сон великий](https://uk.wikipedia.org/wiki/сон_великий)
6. Горицвіт весняний. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/ горицвіт весняний](https://uk.wikipedia.org/wiki/горицвіт_весняний)
7. Плаун баранець. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/ баранець](https://uk.wikipedia.org/wiki/баранець)
8. Червона книга України.

Янкович О. І., д-р пед. н., професор,
завідувач кафедри ранньої освіти,
спеціальної педагогіки та ресоціалізації,
Куявсько-Поморська Академія

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ І ВИХОВАТЕЛІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті виявлено особливості екологічної освіти майбутніх учителів і вихователів в умовах воєнного стану. Показано підходи до вдосконалення змісту навчання, відображено нові форми, методи, засоби роботи. Акцентовано увагу в контексті екологічної освіти на потенціалі «Журналу про екологічні наслідки війни», співпраці українських та польських студентів.

Ключові слова: екологічна освіта, сталий розвиток, екологічні наслідки війни.

Широкомасштабне вторгнення росії в Україну спричинило жахливі людські втрати, численні руйнування. Воєнні дії позначилися й на дошкільній, вплинули на екологічну освіту здобувачів, зокрема майбутніх учителів.

Екологічну освіту дітей та молоді в Україні вивчають Т. Байбара, Т. Гладюк, П. Дячук, І. Жаркова, М. Мальований, О. Мандрик, М. Орфанова тощо. П. Дячук, Л. Перфільєва, Л. Іордан указують на важливість екологічної освіти від найдавніших часів до сьогодення: «Елементи екологічних знань можна знайти в працях багатьох учених, починаючи з давньогрецьких мислителів. Початок розвитку «екологічної освіти» бере у стародавніх цивілізаціях Заходу і особливо Сходу. Екологічна складова була частиною загальної картини світу основоположників філософії – Конфуція, Лао-цзи, Демокріта, Аристотеля» [3, с. 109].

Учені О. Мандрик, М. Мальований, М. Орфанова акцентують увагу на актуальності екологічної освіти здобувачів різного віку. Ці науковці зазначають, що «на сьогодні необхідно, щоб екологічні ідеї, поняття, принципи проникали у всі сфери життя і навчання сучасного покоління дітей дошкільного, шкільного віку та студентської молоді. Реалізація екологічної освіти передбачає чітко структуровані етапи, спрямовані на всі вікові, соціальні та професійні групи населення» [5, с. 131].

І. Кузьма, І. Левчик, Т. Рожко-Павлишин, Г. Чайковська пропонують нове вирішення проблеми формування компетентностей сталості в учнів у початковій школі, відображене в авторській методиці. У ній чільне місце відводиться інтеграції медіаосвіти й освіти для сталого розвитку [7, с. 350].

Підготовку майбутніх учителів до реалізації освіти для сталого розвитку, зокрема й екологічного виховання, студіюють М. Гриньова, О. Пометун, І. Січко, А. Фалковська (A. Falkowska) тощо. Екологічна освіта в умовах сучасних суспільних викликів є предметом наукових пошуків Е. Бухціц (E. Buchcic), О. Гавриленко, Ю. Кравчик (J. Krawczyk), А. Хулла (A. Hull), К. Янчарської-Бергел (K. Janczarska-Bergel) тощо.

Війни, а розпочата росією у 2014 р. війна в Україні не є винятком, вносять корективи до екологічної освіти, зокрема майбутніх учителів, які мають навчати учнів на засадах сталого розвитку.

Особливістю такої освіти в умовах воєнного стану є вдосконалення її змісту та розробка й упровадження нових форм, методів, засобів роботи.

Для швидкого реагування на нові загрози для навколишнього середовища, внесення відповідних змін до навчальних програм дисциплін закладів педагогічної освіти в Україні почали з'являтися нові медіа. У цьому контексті цінність становить «Журнал про екологічні наслідки війни», який з'явився в липні 2022 р. [4]. Видавці, а це робоча група з екологічних наслідків війни в Україні – UWEC (Ukraine War Environmental Consequences) Work Group, спільнота експертів, екологів, журналістів та активістів, у першому номері журналу визначили однією зі своїх цілей говорити про екологічні наслідки війни в Україні так, щоб про це почули в найдальших куточках планети, зокрема зазначивши: «Сьогодні наслідки вторгнення Росії в Україну починають відчуватись у всьому світі. Глобальні виклики включають енергетичну кризу; ...регрес екологічної та соціальної політики в багатьох країнах, уповільнення прогресу у досягненні цілей кліматичної нейтральності» [4, с. 2]. Засновники журналу наголошують: «Світ не може чекати закінчення війни. Ми повинні вже зараз шукати вирішення сьогочасних проблем – адаптації до зміни

клімату, руйнування природних екосистем, відновлення холодної війни» [4, с. 2].

У журналі висвітлюються проблеми не лише територій, на яких велися бойові дії з 2022 р., а й із початку війни, тобто з 2014 р. Зокрема, автори б'ють на сполох, що протягом дев'яти років окупації територія Криму з унікальним біорізноманіттям активно використовувалася для військових навчань, а з лютого 2022 р. стала одним із плацдармів для військового вторгнення. Усе це вкрай негативно відобразилося на довкіллі півострова й описано експертами: UWEC Work Group сьогодні веде роботу щодо дослідження наслідків військової окупації Криму. Завдяки зібраним даним уже зараз можна говорити про те, що унікальним природним територіям завдано істотних збитків. Степи були фактично знищені внаслідок військових навчань, а природоохоронна діяльність у деяких регіонах припинена [6, с. 21].

Для вдосконалення змісту екологічної освіти важливою є інформація про те, якою повинна бути доля пошкоджених вибухами українських територій. О. Василюк, В. Колодежна акцентують увагу, що внаслідок розриву боєприпасів будь-якого калібру відбувається часткова хімічна реакція, що призводить до забруднення ґрунту та атмосфери [2, с. 4]. Автори розповідають також і про інші пошкодження ґрунтів та способи вирішення зазначеної проблеми.

Майбутні учителі також використовують інформацію про рослинний і тваринний світ, який може зникнути через воєнні дії. У цьому контексті О. Василюк зазначає: «Фахівці біологи склали список із 20 видів рослин, яким може загрожувати зникнення внаслідок російсько-української війни. Усі ці види вкрай рідкісні і сьогодні виростають лише на територіях, охоплених бойовими діями...» [2, с. 12].

Проте вдосконалюються не лише зміст і засоби екологічної освіти, а й форми та методи. Зокрема, у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка впроваджена нова форма навчання – спільні заняття зі студентами Куявсько-Поморської Академії (КПА) з м. Бидгощ (Польща). Під час таких занять студенти – майбутні фахівці дошкільної та початкової освіти – аналізують засади сталого розвитку: 17 глобальних цілей, серед них ті, що стосуються екології; проблеми довкілля та їхнє вирішення під час уроків у початковій школі; демонструють проєкти про способи екологічної освіти в закладах дошкільної та загальної середньої освіти. Тернопільські студенти представляють свої розробки англійською мовою, польські – польською. Варто зазначити, що між ТНПУ імені В. Гнатюка та КПА (м. Бидгощ, Польща) укладено договір про співпрацю ще у 2014 р., проте зараз вона отримала новий імпульс та збагатилася цікавими ініціативами.

Серед позитивних тенденцій екологічного виховання в умовах сучасних викликів – використання засобів природи для посилення її оздоровчої і пізнавальної функцій. Під час війни у Львові продовжує працювати дитячий клуб Бум-Бу-Ру-Рум, який діє за моделлю європейських лісових садків. Його роботу вивчають майбутні вихователі й учителі в контексті реалізації позитивних ідей.

Екологічні проблеми, що виникли під час війни, стають одним із напрямків досліджень студентів. Водночас посилюється інтерес до наукових пошуків закордонних учених щодо охорони довкілля, відновлення природних ландшафтів.

Список використаних джерел

1. Василюк О. 20 рослин, які можуть зникнути через війну Росії в Україні. *Журнал про екологічні наслідки війни. Ukraine War Environmental Consequences Work*

Group. 2022. Вип. 2. С. 12–15. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/uwec_issue_2_ua%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/uwec_issue_2_ua%20(2).pdf)

2. Василюк О., Колодежна В. Якою повинна бути доля пошкоджених вибухів українських територій? *Журнал про екологічні наслідки війни. Ukraine War Environmental Consequences Work Group*. 2022. Вип. 2. С. 3–11. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/uwec_issue_2_ua%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/uwec_issue_2_ua%20(2).pdf)

3. Дячук П., Перфільєва Л., Іордан Л. Екологічне виховання учнів початкових класів в Україні та Європі. *Науковий журнал «ЛОГОΣ. Мистецтво наукової думки»*. 2018. № 1 Грудень. С. 109–110. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/82-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-134-1-10-20190908%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/82-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-134-1-10-20190908%20(1).pdf)

4. Журнал про екологічні наслідки війни. *Ukraine War Environmental Consequences Work Group*. 2022. Вип. 1 (липень). 27 с. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/uwec-isue-1_ua%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/uwec-isue-1_ua%20(1).pdf)

5. Мандрик О. М., Мальований М. С., Орфанова М. М. Екологічна освіта та екологічне виховання. *Науково-технічний журнал*. 2019. № 1 (19). С. 130 – 139. URL: <http://elar.nung.edu.ua/bitstream/123456789/7387/1/7178p.pdf>

6. Мілітаризація Криму. Інфографіка. *Журнал про екологічні наслідки війни. Ukraine War Environmental Consequences Work Group*. 2023. Вип. 8. С. 21. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/uwec_issue-8_pdf_u.pdf

7. Chaikovska H., Yankovych O, Levchyk I, Kuzma I, Rozhko-Pavlyshyn T. Formation of sustainable development competencies in primary school children. *Journal of Education Culture and Society*. 2021. No. 2. P. 341–360. URL: https://www.researchgate.net/publication/354848434_Formation_of_sustainable_development_competencies_in_primary_school_children

8. Chrzanowski M. M., Żeber-Dzikowska I., Chmielewski J. Edukacja wobec kryzysów. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Ochrony Środowiska, Państwowy Instytut Badawczy, 2022. 293 s. URL: <https://ios.edu.pl/wp-content/uploads/2022/10/Edukacja-wobec-kryzyso%CC%81w.pdf>

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 ФОРМУВАННЯ НОВИХ НАПРЯМІВ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ В КОНТЕКСТІ ВПЛИВУ ВОЄННИХ ДІЙ ТА ЇХНІХ НАСЛІДКІВ НА ДОВКІЛЛЯ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДЕЙ..... 5

Бондаренко Т. Є. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ..... 5

Васильків О. Ю. ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 8

Вітенко І. М., Кучер Л. А., Миколів З. П. ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ 10

Гайда В. Я. ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ В СЕРЕДОВИЩІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА ЗАСАДАХ STEM-НАВЧАННЯ..... 17

Герц І. І., Гуцало Т. А., Валігура М. П. ПРИРОДОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕЛАКСАЦІЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПІСЛЯВОЄННОГО СТАНУ..... 21

Завалевський Ю. І., Горбенко С. Л. STEM-ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ 24

Коненко Л. Б., Іваночко О. В. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В КОНТЕКСТІ ВПЛИВУ ВОЄННИХ ДІЙ 26

Лохвицька М. Ф. НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЧЕРЕЗ ВИВЧЕННЯ БІОРИЗНОМАНІТНОСТІ РІДНОГО КРАЮ 30

Привроцька І. Б., Федонюк Л. Я. РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ПІДГОТОВЦІ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ 34

Смерека Г. І. ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА І ВИХОВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ 35

Федонюк Л. Я., Lesniak-Moczuk K., Ліпська В., Ярема О. М., Лесняк-Мочук А. IMPLEMENTATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS DURING THE WAR IN SECONDARY AND HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS AS A STEP IN FORMING THE ECOLOGICAL CULTURE OF YOUTH 38

Чеболда І. Ю. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ЯК УМОВА СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СУСПІЛЬСТВА 39

Черноморець В. В., Василенко І. В. STEM-ТИЖДЕНЬ 2023 43

Черняк В. М., Кавчук Б. Б. ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ – ОДИН З ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМКІВ РОБОТИ ЗАКЛАДУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. 45

Янкович О. І. ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ І ВИХОВАТЕЛІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 62

СЕКЦІЯ 2 ПОВОЄННЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ЕКОЛОГО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ – НОВІТНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ – ПРОГНОЗИ НА МАЙБУТНЄ 66

Брик Р. С., Городецька О. В. ЕКОЛОГІЧНА ЕТИКА ЯК НАУКА, ПОНЯТТЯ МОРАЛІ В ЕКОЛОГІЇ 66

НАУКОВІ, МЕТОДИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ
ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ ЩОДО
ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ У ВОЄННИЙ І
ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОДИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 08.06.2022 р.
Папір офсетний. Формат 60x84¹/16.
Гарнітура Times New Roman.
Друк офсетний.
Умов. друк. арк. 35,5 .
Обл.-вид. арк. 35,2 . Зам. №234

Віддруковано з готових діапозитивів у СМП “Тайп”
46006, м. Тернопіль, вул. Чернівецька, 44 б,
Телефон (352)520075; (352)526161